

Lausunto

Turvallisuus ja terveys-osasto
nvm Kirsi Törmäkangas
hs Helena Korpinen

4.5.2021

21-1145

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunnan vastinekuuleminen 5.5.2021 klo 9.30

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi geenitekniikkalain muuttamisesta

1. Oikeusministeriön lausunto

1.1 Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa ehdotetun geenitekniikkalain 32 ja 32 a §:n välisestä suhteesta, että lain 32 § ("tietojen julkisuus ja salassapito") on yleissäännös ja 32 a § ("tarkoituksellista levittämistä ympäristöön koskevien hakemusten salassapito") on tähän nähden erityissääntelyä, joka koskee geneettisesti muunnettujen organismien tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön ja neuvoston direktiivin kumoamisesta 90/220/ETY annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2001/18/EY, jäljempänä *avoimen käytön* direktiivi, tarkoitettuja ns. avoimen käytön hakemuksia. Nämä ovat suhteellisen harvalukuisia: tuotehakemuksia ei ole tehty Suomessa vuoden 1996 jälkeen ja kenttäkoehakemuksia tehdään Suomessa geenitekniikan lautakunnalle 0–2 vuosittain.

1.2 Lain 32 a §

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että ehdotetun geenitekniikkalain 32 a §:n 1 momentin tiedot ovat joko liikesalaisuuksia, muita elinkeinotoiminnanharjoittamiseen liittyviä tietoja tai ylipäänsä muita tietoja. Avoimen käytön direktiivin sanamuodon perusteella edes pykälässä mainittujen liikesalaisuuksien suoja ei ole ehdoton, vaan edellyttää toiminnanharjoittajalta aktiivisuutta pyytää geenitekniikan lautakunnalta näiden(kin) tietojen salassapidon vahvistamista.

Ministeriö katsoo, että lain 32 a §:n 3 momentti tulisi pitää ainakin pääosin hallituksen esityksessä ehdotetussa muodossa.

"Lisäksi tieteellisissä selvityksissä salassa voidaan pitää luonnollisten henkilöiden yksityisyyden ja koskemattomuuden suojelemiseksi sellaisten luonnollisten henkilöiden nimiä ja osoitteita, jotka osallistuvat selkärankaisilla eläimillä tehtyyn testaukseen tai toksikologisten tietojen hankkimiseen, ellei muualla toisin säädetä."

Avoimen käytön direktiivin 25 artiklan sanamuoto on ehdoton mainittujen tietojen salassapidon suhteen, koska tietojen julkistamisen katsotaan vahingoittavan asianosaisten henkilöiden yksityisyyttä ja koskemattomuutta. Sanamuoto on ministeriön näkemyksen mukaan toimiva, eikä sitä olisi tarvetta muuttaa. Artiklan mukaan tietoja voidaan pitää salassa, ellei tietosuojasäädöksissä toisin säädetä. Tästä syystä momenttiin on alunperin ehdotettu sivulauseetta "ellei muualla toisin säädetä". Lainkirjoittajan oppaan (osio 12.5) mukaan informatiivisiin viittaussäännöksiin koskien mm. tietosuoja-asetusta tulisi lainsäädännön yhtenäisyyden vuoksi suhtautua pidättyvästi. Sivulause ei näyttäisi olevan tarpeellinen, ja sitä esitetään poistettavaksi.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo@stm.fi
stm.fi

Ministeriö esittää lain 32 a §:n 5 momentin muuttamista seuraavaan muotoon:

"Poiketen siitä, mitä 3 momentissa säädetään, tämän lain 17 ja 20 §:ssä tarkoitetuissa hakemusmenettelyissä noudatetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 31 kohtaa, kuitenkin siten, että näihin ~~liittyvistä~~ **liittyvistä tieteellisistä selvityksistä geeniteknikan lautakunnan on julkaistava seuraavat henkilötiedot: salassa pidettävänä henkilötietoina ei pidetä seuraavia tietoja:**

- 1) toiminnanharjoittajan nimi ja osoite;
- 2) pyyntöä tukevien julkaistujen tai julkisesti saatavilla olevien tutkimusten tekijöiden nimet;
- 3) selvityksiin osallistuneiden tieteellisten komiteoiden ja paneelien, niiden työryhmien ja muiden asiaa käsittelevien ad hoc -työryhmien kokouksiin osallistuneiden ja niissä tarkkailijoina toimineiden nimet."

Avoimen käytön direktiivin 25 ja 28 artiklan nojalla tieteelliset selvitykset on julkaistava. Tästä syystä momentin sanamuotoa esitetään korjattavaksi siten, että momentissa säädetään julkaisemista, eikä itse tietojen julkisuudesta. Tuotehakemusten osalta julkistaminen toteutettaisiin komission sähköisessä tietojärjestelmässä heti lain voimaantulosta lukien. Kenttäkoehakemusten osalta julkistamisesta puolestaan huolehtisi geeniteknikan lautakunta [www-sivuillaan.kunnes](http://www.sivuillaan.kunnes) mahdolliset vakiotiedostomuodot otetaan käyttöön.

Ministeriö esittää 32 a §:n 7 momentissa korvattavaksi termin "luottamuksellisuus" tilalle termin "salassapito" tai "salainen" seuraavasti:

"Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, geeniteknikan lautakunnan on säilytettävä tietojen ~~luottamuksellisuus~~ **salassapito** riippumatta siitä, onko toiminnanharjoittajan ~~luottamuksellisuus~~ **salassapito**pyyntöä ehditty käsitellä, jos toiminnanharjoittaja peruuttaa ilmoituksen tai hakemuksen, johon sisältyviä tietoja se on pyytänyt käsiteltävän ~~luottamuksellisina~~ **salaisina**."

Lain 32 a §:n 7 momenttia on tarpeen täsmentää siten, että julkisuuden rajoituksesta OM:n lausunnossa todetuin tavoin säädettäisiin selkeyden vuoksi perustuslain 12 §:n 2 momentin mahdollistamalla tavalla nimenomaisella salassapitosäännöksellä (PeVL 8/2021 vp). Ministeriö toteaa, että peruutettu hakemus jää geeniteknikan rekisteriin, jossa hakemus päätetään diaariin a.a (Ad acta).

1.3 Lain 36 b §

Ministeriö toteaa ehdotetun lain 36 b §:stä "tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön muussa kuin markkinoillesaattamistarkoituksessa koskeva yleisön kuuleminen", että pykälä koskee otsikkonsa mukaisesti yleisön kuulemistä. Asianosaisen kuulemisesta ei ole tässä pykälässä mitään osin kyse, ei myöskään erityisryhmien kuulemisesta, miltä osin luonnollisesti noudatetaan hallintolain asianmukaisia säännöksiä, eikä erillinen sääntely tämän osalta ole tarpeen. Pykälän tarkoituksena on toteuttaa laaja yleisön kuuleminen ja taata kansalaisille mahdollisuus osallistua päätöksentekoon.

Oikeusministeriön lausunnossa oli ehdotettu, että lain 36 b §:n 2 momenttia voitaisiin harkita muutettavaksi siten, että kuulemisaika olisi vähintään 30 päivää. Sosiaali- ja terveysministeriö ei pidä tätä tarkoituksenmukaisena, vaikka ajatus tästä toki on ymmärrettävä. Ministeriö toteaa, että kuulemisajan kirjoittaminen "vähintään"-muotoon ei toimi luottamuksensuojan periaatteen näkökulmasta eikä myöskään viranomaisresurssien käytön kannalta, koska geeniteknikan lautakunta joutuisi silloin aina tapauskohtaisesti ratkaisemaan määräjän. Viranomaisprosessien selkeyden ja ennakoitavuuden kannalta ministeriö pitää täten parhaimpana ratkaisuna kategorista 30 päivän määräaikaa kuulemiselle ilman, että asiaa joka kerta erikseen jouduttaisiin punnitsemaan.

2. Muut lausunnot

Ministeriö katsoo, että muissa valiokunnalle toimitetuissa lausunnoissa suhtauduttiin hallituksen esitykseen myönteisesti. Muiden lausuntojen osalta ministeriöllä ei täten ole erityistä lausuttavaa.

Tiedoksi STM/TUTO/BILA Tuula Helander